

פרשת עקב

החיזוק הנפלא של המקובל האלקי מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע כל הנשמות הקדושות מהדורות הקודמים עומדות ומצפות לתיקון הנשמות של הדור שלנו בעקבתא דמשיחא

כתוב מיד אחר כך: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה... ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך דגנך ותירושך ויצהרך", הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ג) חכמינו ז"ל דרשו במדרש (דבר"ר ג-א): "והיה עקב תשמעון וגו'. הלכה אדם מישראל שיש לו מנורה שעשויה פרקים פרקים מהו לטלטלה בשבת, כך שנו חכמים המרכיב קני מנורה בשבת חייב חטאת, ומשום מה מחייב, אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, המרכיב את המנורה בשבת כאדם שבונה בשבת, ומי שהוא בונה בשבת חייב". וצריך ביאור להבין מהו הקשר בין ההלכה "המרכיב קני מנורה בשבת חייב חטאת" לפסוק "והיה עקב תשמעון" וגו'.

"והיה עקב" רמז על הדורות של עקבתא דמשיחא

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה על פי דברות קדשו של הרה"ק מאפטא זי"ע ב"אוהב ישראל" (ליקוטים חדשים פרשת עקב) שמפרש פסוק זה: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה", שהוא רמז על הנשמות בדור של "עקבתא דמשיחא". אולם כדי להבין דבריו הקדושים דבר בעתו מה טוב להרחיב במקור הדברים, בדברי רבינו האריז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה טו) לבאר

בפרשתנו פרשת עקב (דברים ז-יב): "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך דגנך ותירושך ויצהרך" וגו'. ופירש רש"י: "והיה עקב תשמעון, אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון". כבר העירו המפרשים על כמה ענינים שצריכים ביאור בפסוקים אלו:

א) ראוי להתבונן מה שפתח הכתוב: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם". משמע שמדובר כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום. אך לפי זה קשה מה שמסיים הכתוב: "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך", שהרי אם הם מקיימים משפטי התורה הם ראויים לשכר מצד עצמם, אם כן לשם מה ישמור הקב"ה את הברית ואת החסד שכרת עם האבות הקדושים.

ב) הפרשה הקודמת פרשת ואתחנן מסתיימת בפסוק (שם יא): "ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם". ופירש רש"י ומקור הדבר בגמרא (עירובין כב.): "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". וכן מצינו בגמרא (קידושין לט): "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא". לפי זה קשה איך

ביאור המדרש: "והיה עקב תשמעון וגו'."
כך שנו חכמים המרכיב קני מגורה בשבת חייב חטאת"

אוהב ישראל: "והיה עקב תשמעון" הוא רמז נפלא
על הנשמות הנמוכות בדור האחרון של עקבתא דמשיחא

אריז"ל: העבודה מוטלת עלינו לתקן קומת אדם הראשון
להחזיר את כל הנשמות שנפגמו בחטא עץ הדעת

כאשר יושלם התיקון של כל הנשמות
שיחזרו לקומת הקדושה של אדם הראשון יבוא מלך המשיח

דבריו הקדושים
בדרך השווה לכל
נפש.

ובכן האריז"ל
מגלה לנו כי בשעת
בריאת האדם,
ברא הקב"ה את
אדם הראשון
שכלל בתוכו את
כל קומת הקדושה

שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו ומיעטו". רמזו
בזה כי מתחילה כללה קומתו את כל הנשמות,
ואחרי שחטא נתמעטה קומתו מכל הנשמות
שנפלו בקומת הקליפה.

לכן מאז שולח הקב"ה את שכינתו
הקדושה בכל דור ודור בזכות עבודתם של
ישראל, להוציא מאדם בליעל את כל הנשמות
הקדושות בסדר נכון מלמעלה למטה,
שיוולדו בעולם על ידי ישראל שמקיימים
מצוות פרו ורבו, כדי שיתקנו בעסק התורה
וקיום המצוות מה שפגמו בחטא עץ הדעת,
ואחרי התיקון הם חוזרים להיות חלק בלתי
נפרד מקומת הקדושה של אדם הראשון
לבנותה מחדש.

בסדר זה הוציאה השכינה הקדושה
בדורות הראשונים תחילה את הנשמות
הגבוהות שהיו בתוך הראש, וכך בכל דור
ודור הוציאה עוד נשמות משאר חלקי קומת
הקליפה, שזכו להתתקן בעולם הזה וחזרו אל
קומת הקדושה, עד הדורות האחרונים שלא
נשאר לתקן בהם רק את הנשמות הנמוכות
שנשארו בעקביים.

של נשמות ישראל, החל מהנשמות הגבוהות
שהיו כלולות בראשו, וכך שאר הנשמות שהיו
כלולות בליבו ובשאר חלקי גופו כל אחת לפי
מדרגתה, עד הנשמות הנמוכות ביותר שהיו
כלולות בעקבי רגליו.

והנה ידוע מה שאמר החכם מכל אדם (קהלת
ד-ז): "גם את זה לעומת זה עשה האלקים". לכן
כמו שיש מצד הקדושה קומת אדם הראשון
הכוללת את כל נשמות ישראל, כן יש זה
לעומת זה מצד הקליפה קומת אדם בליעל
שהיא היצר הרע. אמנם לפני חטא עץ הדעת
כללה קומת אדם הראשון את כל נשמות
ישראל מצד הקדושה, ולעומת זה אדם בליעל
לא היתה בו שום קדושה כי אם כדי חיותו.

אולם אחרי שהלך אדם הראשון בעצת
היצר הרע הנחש הקדמוני לאכול מעץ הדעת,
גרם בכך פגם לכל הנשמות שהיו כלולות בו
וחטאו עמו, ואז נשרו מקומתו כל הנשמות
ונפלו בקומתו של אדם בליעל, באופן שקומת
הקדושה התרוקנה ונחרבה ולעומת זה קומת
הקליפה נבנתה. וזהו ששינינו בגמרא (חגיגה
ב): "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע... וכיון

"דע כי על ידי חטאו של אדם הראשון נפלו כל הנשמות לתוך עמקי הקליפות... והנה כאשר נחרב בית המקדש, גלתה שכינה בין הקליפות, לפי שהנשמות שגלו ביניהם אין בהם כח

הדורות האחרונים נקראים "עקבתא דמשיחא" כי בהם משלימים את תיקון הנשמות שנשארו בעקביים

עטרת צבי: אנחנו בני אל חי שמחים שכל קומת נשמות הצדיקים עומדת עלינו כגוף שעומד על הרגלים

רש"י טמן בלשון קדשו: "מצוות קלות שאדם דש בעקביו" הוא אדם הראשון שדש בנשמות של עקבתא דמשיחא

הגילוי של ה"מאור עינים" בשם הבעש"ט הקדוש: כל אחד מישראל מתקן את חלקו במלך המשיח

ויכולת לצאת מתוכם כיון שנפגמו בחטאם, ועל כן שכינתו יתברך אשר עליה נאמר (דברים ד-כד) כי ה' אלקיך אש אוכלה, נכנסת ביניהם כדי ללקט אותם ניצוצות נשמות אשר בתוכם, ומבררת אותם ומעלה אותם למקום הקדושה, ומחדשם ומורידם בעולם הזה בגופות האנשים, ובזה תבין היטב סוד גלות שכינה.

ומיום שנחרב בית המקדש, זו מלאכתו יתברך, עד שיכלה מלאכתו ללקוט כל הנשמות שנפלו בין הקליפות של האדם הבליעל ונתערבו בו מראשו ועד רגליו, ועד שיגמור ללקט אפילו אותם שנפלו עד הרגלים אין המשיח נגלה, ואין ישראל נגאלים, כמבואר אצלינו בזהר בפרשת פקודי (דף רנח:): וז"ל כד מטו רגלין ברגלין כדין כתיב (זכריה יד-ד) ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים. ואמנם אין השכינה מלקטת אותם, אלא על ידי מעשה התחתונים ותפלותיהם בסוד (תהלים סח-לה) תנו עוז לאלקים, וכפי גדר מעשה התחתונים, כך גדר הוצאות הנשמות והניצוצות ההם.

ואילו כל ישראל היו שבים בתשובה גמורה, היה כח בשכינתו יתברך להוציא כל הנשמות

ב"עקבתא דמשיחא" מתקנים הנשמות שנשארו בעקביים

האריז"ל ממשיך לבאר בזה הטעם שהדורות האחרונים מכונים בדברי חכמינו ז"ל "עקבות משיחא", כמו ששנינו (סוטה מט:): "בעקבות משיחא חוצפה יסגא", כי בדורות הללו נשאר לתקן רק הנשמות שנשארו בעקבי האדם בליעל, וצריך להוציאן משם ולתקן בעולם עד שיחזרו להיות העקביים של אדם הראשון מצד הקדושה, וכשיושלם התיקון של כל הנשמות יבוא מלך המשיח, וזהו ביאור התואר "עקבות משיחא", כי הנשמות של הדור האחרון הן העקביים שיביאו את מלך המשיח.

בדרך זו מבאר האריז"ל חידה סתומה בזהר הקדוש (פרשת פקודי רנח), כי אין משיח בן דוד בא: "עד דמטו רגלין ברגלין". פירוש, עד שיבואו רגלים ברגלים, ובהשקפה ראשונה הדברים סתומים. אך לפי האמור הביאור בזה, שמשיח בן דוד בא רק אחרי שיצאו הנשמות הנמוכות מהרגלים של אדם בליעל, ויחזרו אל הקדושה ברגלים של אדם הראשון. הנה מקור הדברים ב"שער הגלגולים" (סג):

והענין הוא כמה שתדע, כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים, וכמו שיש אדם הראשון דקדושה, כן יש אדם בליעל בקליפות, ויש בו רמ"ח איברים ושס"ה גידין, וכפי האיברים שחטאו באדם הראשון... כל נשמה נפלה כפי מדרגתה באיבר אחד מן האדם הבליעל הדומה אליה.

ונמצא כי כל אותם הנשמות שנשרו מאדם, שהיו מלובשים בגדי קדש קודם שחטאו, ועתה בנפלים בתוך הקליפות, התנצלו מעדיים ובגדי תפארתם ולבשו לבושי קדרות שהם הקליפה. ונמצא כפי זה כי אין לך נשמה שאין לה בחינת קליפה אחת העשויה לה כעין מלבוש המיוחס לה, כפי בחינתה ומדרגת חטאה בהיותה כלולה באדם הראשון כשחטא כנזכר, ואותה הקליפה מלבשת אותה ומלפפתה כל ימי חייה מסביב לה, לפי שהנשמה היא קדושה ורוחנית ומתלבשת בתוך הקליפה המזוהמת ההיא."

"אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"

והנה בענין העבודה הקדושה להוציא כל הנשמות מאדם בליעל להחזירן לקומת הקדושה, דבר בעתו מה טוב לצרף דברי האריז"ל ב"לקוטי תורה" (פרשת כי תצא) שמבאר לפי זה ביאור חדש במה ששינוי בגמרא (נדה יג:): "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף". ופירש רש"י: "כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים".

אולם האריז"ל מפרש הכוונה בזה, שמישיח בן דוד בא רק אחרי שיכלו כל הנשמות לצאת מהגוף של אדם בליעל ויחזרו אל הקדושה, ובלשון קדשו: "וזה סוד בעקבות משיחא, כשיגיע זמן לברר מה שנשאר ונתערב

משם ברגע אחד, אבל חטאתינו מתישים כוחה, וכמו שאמר הכתוב (דברים לב-יח) צור ילדך תשי. וכאשר יכלו הנשמות מלצאת משם, אז גם שכינתו יתברך תצא משם, ויסתלק חיותם וימותו הקליפות והרשעה כולה בעשן תכלה. וזה סוד פסוק (ישעיה כה-ח) בלע המות לנצח וגו'. רצונו לומר שהקליפות הנקראות מות יכלו ויבולעו ברגע אחד, מסיבת הסתלקות שכינתו יתברך מתוכם וכל ניצוצות נשמות אשר ביניהם כנזכר."

כל נשמה נפלה באדם בליעל לפי ערך חטאה ושם נדבק בה יצר הרע

בענין זה ראוי להביא השלמת הדברים ב"שער הגלגולים" (הקדמה כג), שם מבאר רבינו האריז"ל שכל נשמה נפלה בעומק הקליפה של אדם בליעל, לפי ערך חלקה בחטא של אכילת עץ הדעת, הנה הדברים בלשון קדשו:

"דע כי כל הנשמות כולם היו כלולים באדם הראשון קודם שחטא כמו שביארנו כמה פעמים, וכאשר חטא נשרו איבריו ממנו, שהם אותם הנשמות שהיו כלולות בו ונפלו לעמקי הקליפות, ולא נשאר בו באדם הראשון רק בחינת מאה אמה [שהיא הנשמה שלו] כמבואר אצלינו במקומו.

והנה לא כל הנשמות שוות כי אין הפגמים שווים, כי האיברים אשר נמצאו יותר נאחזים באותו החטא שחטא אדם הראשון, הם נפלו לתוך הקליפה יותר בעומק, מן המקום שנפלו שאר האברים שהיו יותר רחוקים מן הפגם ההוא, כי ודאי שאין כל הנשמות שוות, כי יש נשמה שנתאוות וחשקה יותר בחטא ההוא מנשמה אחרת, ונמצא כי כפי ערך בחינת פגם הנשמה, כך בחינת מקום נפילתה בעמקי הקליפות.

הגילוי הנפלא של הבעש"ט הקדוש זי"ע כל אחד מתקן את חלקו במלך המשיח

כעבדא קמיה מאריה נראה להוסיף תבלין לדברי רבינו האריז"ל, לבאר הטעם שהנשמות האחרונות שמקומן בעקבי הרגלים של אדם הראשון נקראות "עקבתא דמשיחא", על פי מה שהביא ה"מאור עינים" (פרשת פינחס ד"ה לכן אמור) חידוש גדול מהבעל שם טוב הקדוש זי"ע [שלא נמצא בשום מקום אחר], המבוסס על מה שמבואר ב"ספר הליקוטים" לרבינו האריז"ל (פרשת האזינו) כי אד"ם נוטריקון א'ד'ם ד'וד מ'שיח, כי אדם הראשון מסר לדוד המלך גלגולו ותיקונו שבעים שנה משנותיו, ולעתיד לבוא בזמן הגאולה יהיה מלך המשיח.

לפי זה מקשר הבעש"ט דברי האריז"ל הללו, עם מה שלמדנו מדברי האריז"ל ב"שער הגלגולים", שכל הנשמות שנשרו מקומת אדם הראשון כשחטא בעץ הדעת ונפלו בקומת אדם בליעל, צריכות להתתקן ולחזור אל קומת הקדושה של אדם הראשון, לכן בגמר התיקון כאשר כל נשמות ישראל יחזרו לקומת אדם הראשון יהיה הוא עצמו מלך המשיח.

על פי האמור מחדש הבעש"ט הקדוש, שכל אחד מישראל צריך לתקן את חלק נשמתו בקומתו של מלך המשיח, שהרי אדם הראשון יהיה מלך המשיח רק אחרי שקומתו תהיה כלולה מכל הנשמות, הנה דברי ה"מאור עינים" בלשון קדשו:

"כמאמר הבעש"ט נבג"מ [נשמתו בגנזי מרומים], שצריך כל אחד מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השייך לנשמתו, כנודע שאד"ם הוא ראשי תיבות א'ד'ם ד'וד

בעקביים בסוף הרגלים, ועל זה הגוף נאמר אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שהוא על התערובות הקדושה שנתערב בגוף ההוא דאדם הבליעל".

בפירוש הרמ"ז על הזוהר הקדוש (פרשת כי תשא קפט. ד"ה אוף הכי ישראל) הביא ראיה לפירוש האריז"ל:

"ועל זה אמרו רז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, והוא של גוף אדם הראשון שנפלו בגוף אדם רע, וטעמם שיכלה כל התיקון, ואם תאמר שהוא אוצר עליון ששם הנשמות שעדיין לא באו לעולם, למה תתעכב הגאולה עד בואנה לעולם הזה, והלא יותר נכון שתבואנה אחר הגאולה.

אלא הענין כאמור שהוא גוף האדם הבליעל, שנפלו בו ניצוצות גוף של אדם הראשון. ואומרו כל הנשמות, ירצה לא מיבעיא היותר מעולות, אלא אפילו התחתונות בדיוטה התחתונה, וכדאמר בזוהר דמטו רגלין ברגלין, ולא מיבעיא כולם אלא אפילו אחת מהן, וכמו שאמר הכתוב (דברים ל-ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים".

מה נפלאים הם דברות קדשו של ה"אור החיים" הקדוש, שמפרש הכתוב בפרשת האזינו (דברים לב-לה): "לי נקם ושילם לעת תמוט רגלם". פירוש: "לעת תמוט רגלם, הוא סוד מאמרם 'עקבות משיחא', והוא בירווי ניצוצי רגלי ס"מ, כשתמוט רגלם של עושי רשעה, ותגמר ממה שנגע בה מדבר המעמיד כידוע ליודעי חן". כלומר הנשמות הקדושות הם ניצוצי הקדושה המעמידים את רגלי הטומאה, אמנם "לעת תמוט רגלם", כשיצאו כל ניצוצי הקדושה מרגלי הקליפה, אזי יגיע הזמן של "לי נקם ושילם".

או באיזה אבר שלו], וכל אחד היה תלוי וקשור באדם הראשון.

יש כמה בחינות נשמות ידועות במעלה זו מזו, אותן נשמות אשר היו אחוזים בראשו ובמוחו של האדם קדמאה בוודאי הם גבוהים מאוד, ומהם בגופו, ומהם ברגליו, וכפי בחינת האבר שהיה להנשמה בו אחיזה, כמו כן תגדל בחינת השכל להנשמה, דודאי בחינת אותן נשמות אשר היו כלולים בעקב של אדם הראשון היו שפלים במדריגות, מערך הנשמות אשר היו נאחזים בגופו ומכל שכן במוחו.

וכן הוא בכל אדם, עיקר משכן הנשמה הוא במוח, ורוח בלב, ונפש בכבד, וכל מה שהגוף יותר למטה, כמו כן יתמעט בחינת השכל והחיות, דאינו דומה החיות של אדם השרוי בלב לחיות שנמצא ברגליו, ויותר בעקב הרגל שהוא סוף הגוף ששם החיות מועט. כמו כן עד הנה דורות שעברו מעת בריאת אדם הראשון עד עתה, היה להם נשמות גבוהים, אשר היה להם אחיזה באיברים גבוהים של אדם הראשון, והיה להם חיות הרבה.

אבל עתה שכבר נשלמו תיקון הנשמות כולם, ומעתה לא נמצא כי אם הנשמות מעקב שהוא בחינת עקביים כמו שאמרו חז"ל בעקבות משיחא, בסוף הגלות קודם ביאת משיח, אז הנשמות הנשפעים מלמעלה הם בחינת עקב, שהוא בירור ותיקון אחרון, והנשמות הללו הם נמשכין משיעור קומת אדם הראשון. אך לכל זאת אף בדור הזה שיש לנו נשמות מעקב, מכל מקום כשאדם מתחזק בעבדות השם ומקשר את עצמו באדם העליון, אז גם הנשמות הללו באים לידי עלייה גדולה שמתעלים לשורשם."

מ'שיח, שקומתו של אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה, שהיו כלולין בקומת אדם הראשון כל הנשמות של ישראל, ואחר כך על ידי החטא נתמעטה קומתו, וכמו כן יהיה משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל כלולה מס' ריבוא, כמו שהיה קודם החטא של אדם הראשון, על כן צריך כל אחד מישראל להכין חלק בחינת משיח השייך לחלק נשמתו, עד שיתוקן ותכונן כל הקומה."

הנה כי כן ירווח לנו להבין הטעם שהנשמות בדורות האחרונים נקראות "עקבתא דמשיחא" שפירושו העקביים של מלך המשיח, כי אמנם כן הנשמות הללו יהיו העקביים של מלך המשיח שיבוא ויגאלנו, כי רק בגמר תיקון כשישלימו התיקון של קומת אדם הראשון יבוא מלך המשיח ברגליו לגאלנו. וזהו שהזכיר הנביא את "רגלי המבשר" כשדיבר בערגה על ביאת המשיח (ישעיה נב-ז): "מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אומר לציון מלך אלקיך".

יש להקב"ה שמחה ושעשועים מתיקון הנשמות של עקבתא דמשיחא

הבה נמשיך במסע הקודש להתבונן על פי כל האמור בדברות קדשו של ה"אוהב ישראל", שמפרש לפי הקדמה זו הכתוב "והיה עקב תשמעון", הנה הדברים בלשון קדשו:

"והיה עקב תשמעון וגו'. כדי להבינך זה אקדים הקדמה אחת. דהנה כבר נודע דכל הנשמות של ישראל היו כלולין באדם הראשון, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (שמו"ד מ-ג) [על הכתוב (איוב לח-ד) איפה היית ביסדי ארץ] [אמר לו הקב"ה, איוב אמור לי האיפה שלך באיזה מקום היתה תלויה, בראשו או במצחו

גם אדם פרטי צריך להאיר מהנשמה שבראש עד לעקביים

כך ממשיך ה"אווהב ישראל" לבאר, שגם בקומת אדם פרטי תכלית העבודה היא להאיר מהנשמה שבמוח עד לעקבי הרגלים:

"וכן האדם אף על פי שחיות אשר הוא בעקב, הוא שפל ונמוך מחיות הגוף ומכל שכן מחיות הראש, מכל מקום כשאדם מדבק את עצמו ומשעבד כל הרמ"ח איברים לרמ"ח מצות עשה ושס"ה גידיו לשס"ה מצות לא תעשה ומשעבד כל האיברים תחת הלב, ואחר כך משעבד הלב תחת המוח, ומקשר כל גופו עם בחינת נפש רוח נשמה, ומדבק ומייחד הכל במקור הקדושה ובשורשו עליון, אז יש עלייה לכל גופו, כי נעשה עולם שיעור קומה שלימה מרכבה לקדושה עליונה.

ואז יאירו כל הרמ"ח איברים, כשאדם מקבל עול מלכות שמים על ידי הרמ"ח תיבות דקריאת שמע, ואז מחבר את האהל להיות אחד, ונעשה גם העקב רב מאוד, שנדבק הכל במקור הקדושה. וזה שאמר הכתוב (תהלים יט-יב) גם עבדך נזהר בהם, רצונו לומר כשאני מזהיר ומאיר את עצמי וגופי על התורה והמצוות, ואז בשמרם עקב רב, שאני מגביה כל [חלקי] הגופים, ואפילו בחינת עקב שלי נעשה רב".

לפי זה מסיים ה"אווהב לישראל" לפרש מה שכתוב "והיה עקב תשמעון", שכאמור הוא רמז על הנשמות של עקבתא דמשיחא.

וזה שאמר הכתוב, 'והיה' לשון שמחה, רצונו לומר שיש שמחה ושעשועים לפניו יתברך, 'עקב תשמעון את המשפטים האלה', אפילו אותן הנשמות שהם מבחינת עקב עקביים גם כן תשמעון את כל התורה. וזה

שמסיים ושמרתם ועשיתם אותם, רצונו לומר באופן דעיקר הוא לנשמות הנמוכים הללו, שהם מעקביים מסוף שיעור קומה וקרובים אל הגבול [של הקדושה], הם צריכים שימור גדול לבל יכנסו ח"ו חוץ לגבול, לבל ישלטו בהם ידי זרים ויניקת חיצונים, רק צריך שמירה וגדר שגם העקב יהיה בקדושה, ועל ידי זה שתשמרו אתכם היטב מכח זה 'ועשיתם אותם', רצונו לומר שתתקנו כל השיעור קומה, ואז כשישלמו התיקון מהנשמות של העקביים, ישמור ה' לך את הברית ואת החסד".

יומתק לצרף מה שכתב ב"אגרא דכלה" (אופן ז) לפרש ממש בדרכו של ה"אווהב ישראל" פסוק זה: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה".

"נודע סוד עקבות משיחא כד מטו רגלין ברגלין, דהיינו אין משיח בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף, ובתחילה היו הנשמות בסוד הראשים והיו גדולים מאוד, ואחר כך בסוד הידים ולא היו כל כך במעלה, וכדומה תבין בכל סוד הקומה, וכהיום הוא סוד עקבות משיחא נשמות קטני הערך מאד, והשכל והדעת שלהם קטן מהכיל מושכלות התורה והמצוות, עם כל זה שמחה לפניו יתברך כאשר מקיימים המצוה ככתבם אפילו בלא הודע הסוד. וזהו והיה, שמחה תהיה לפניו יתברך כאשר יהיה עקב, דהיינו עקבות משיחא תשמעון את המשפטים האלה, דברים ככתבן אפילו בלא הודע הסוד".

"מצוות קלות שאדם דש בעקביו" רמז על קומת אדם הראשון

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שפירש רש"י: "והיה עקב תשמעון, אם המצוות

של "עקבתא דמשיחא" שחוזרות אליו, שכל המצוות שהן מקיימות הן בבחינת "מצוות קלות שאדם [הראשון] דש בעקביו", עם כל זאת "והיה" שמחה תהיה לפני הקב"ה, "עקב תשמעון את המשפטים האלה", כמו שאמר האריז"ל לרבי חיים וויטאל: "כי מעשה קטן מאד בדור הזה, שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות אחרים".

כל קומת הנשמות עומדת על הנשמות שבעקבי הרגליים

הנה מה טוב ומה נעים להשתעשע בחיזוק הנפלא שכתב המקובל האלקי רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע ב"עטרת צבי" על הזוהר הקדוש (פרשת שמות דף י.), שמביא מה שאמר להרה"ק מאפטא זי"ע בעל "אוהב ישראל" בענין הנשמות של דורנו, כי הן אמת שהן נשמות נמוכות מכל הדורות בהיותן נשמות של העקב, אולם יש להן מעלה מיוחדת שכל הקומה של עולם הנשמות עומדת עליהן, כמו שכל הגוף עומד על העקב, והן משלימות את הברור של כל קומת הקדושה מכף רגל ועד ראש, הנה הדברים בלשון קדשו:

"ואמרת לפני מורי ורבי הרב הצדיק מוהר"ר אברהם ישע העשיל האבד"ק אפטא נשמתו בגנזי מרומים, אשר עקבות משיחא כתב רבינו כי הוא סוד עקבי אדם קדמון לכל הקדומים, וסיום כל הברורים הנשמות הצריכים להזדכך ולהתברר. והנה כמו שעל העקב עומד כל הגוף וכל הקומה שלימה, כן אנחנו נשמות עקבי אדם קדמון הזה, תהלה לאל בה' בטחונו ואמונתו, דבוק וקשור באמונת יחוד אלקינו בכל לב ונפש, ומקבלים באהבה רבה ובשמחה

קלות שאדם דש בעקביו תשמעון". על פי מה שכתב רבינו חיים וויטאל ב"שער הגלגולים" (הקדמה לה) חיזוק נפלא ששמע ממורו רבינו האריז"ל שראוי לפרסם בכל תפוצות ישראל, בענין המצוות שאנו מקיימים בדורות האחרונים:

"פעם אחת שאלתי למורי ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה כנזכר לעיל, והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו. ואמר לי, דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאד בדור הזה, שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד מאד לאין קץ, מה שאין כן בדורות ראשונים, ואילו הייתי בדורות הראשונים, היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים".

מעתה יש לומר כי רש"י הקדוש אשר כפי הידוע טמן בחכמתו הגדולה ענינים נשגבים בפירושו, התכוון לרמז לנו כי מה שכתוב: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה", הוא רמז נפלא על הנשמות הנמוכות של "עקבתא דמשיחא", שאינן יכולות לקיים המצוות בכוננות נשגבות כמו שקיימו בדורות הראשונים, אלא כל המצוות שהן מקיימות הן בבחינת "מצוות קלות".

וזהו שפירש רש"י במתק לשון קדשו: "אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון". רמז בכך על "אדם" הראשון שחוזר לכלול בקומתו הקדושה את כל נשמות ישראל שנשרו ממנו בחטא עץ הדעת, ובדורות האחרונים הוא כבר "דש בעקביו" בנשמות

דברי חיזוק מהרה"ק מרוז'ין זי"ע

הנה מה שמצינו בענין זה דברים נשגבים מהרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע ב"עירין קדישין" השלם (ערך עקבתא דמשיחא):

"אמר עכשיו בדורות האחרונים העיקר שיתחזקו עם בני ישראל באמונה ביותר, כי באמת נשמות בני ישראל מתחילין להיות נמשכין מאדם קדמון, ונשמות ישראל הם קומה שלימה, וכמו שבקומה יש ראש וגוף ורגלים, כן הנשמות של הדור האחרון עקבתא דמשיחא המה בבחינת עקביים.

והנה בהראש יש בחינת ראייה חושית ושכלית, ובגוף יש בחינת ראייה שכלית, כדאיתא (קהלת רבה א-י) הלב מבין, ודבר הנראה לעין אין בזה ענין אמונה, כי הלא רואה בעיניו, אך ברגלים שאין בהם שום בחינת ראייה, שייך שפיר אמונה, כי נעדר מהם ב' בחינת הראייה שכלית והחושית. ומחמת זה הנשמות שבדורות הללו שהם בחינת רגלים, אשר עליהם איתא עד דמטי רגלין ברגלין, עיקר התיקון שלהם הוא באמונה, היינו להאמין שמלא כל הארץ כבודו ומלכותו בכל משלה, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

וגם יאמין ואל יפול לב האדם ויאמר, הנה הנשמות שבדורות הללו הם ממקום נמוך, המוחין והלבבות נמוכין, ומה יועילו הדיבורים שלי, רק יאמין שאפילו דיבור קטן של יהודי עושה רושם למעלה, כדכתיב (במדבר טז-כב) אלקי הרוחות לכל בשר, כי למה רצה הקב"ה כלל בעבודת בני אדם, הלא עבודת המלאכים גדולה מעבודת בני אדם, אך רצון הבורא דווקא בעבודת האיש השפל, וכן רצון הבורא דווקא בעבודת הנשמות שבעתים הללו, וכמו

רבה את כל העובר עלינו מן הגלויות המרים המים המאררים.

ובזה אנחנו תהלה לאל בני אל חי, יותר שמחים שעלינו עומד כל הקומת הקדושה, כל הנשמות הצדיקים, כל אהבת הקדמונים, נשמות הקדושים שעברו מנוחתם בעדן, ושנתבררו ונתלבנו עד עתה, הכל תהלה לאל חי הבוחר בעמו ישראל באהבה, קיומם ועמידתם עלינו נשמות הנמוכים והעקבים, ובנו תהלה לאל נתקדש שמו של הקב"ה וברוך שמו יותר, המאזרנו חיל ונותן בנו כח הסבל, לסבול הגלות והצרות והגזירות, ומקבלים באהבה, ובוטחים בישועת השם הגדול והנורא אשר יצמיח לנו בקרוב, ותהלה לאל נתקבלו דברי בעיניו".

ונראה כי על סמך דברים אלו של הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, כתב תלמידו הגה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע ב"דברי חיים" (פרשת כי תשא) דברים נשגבים בענין הדורות של עקבתא דמשיחא המשלימים את קומת הקדושה של הדורות הראשונים:

"ידוע שתכלית הנכון לעשות כלל מהפרטים, כמו אומה ישראלית שבכללם קומה שלימה... והנה הגם שיש בתוך הקהל צדיקים גדולים, מכל מקום בלתי התחברות כללות ישראל אין שלימות... כי אי אפשר לנבוא לבוא לידי תכלית השלימות, כי אם בהצטרף אחד עם חבירו הוא קומה שלימה ואדם שלם, וכמו שאדם בלא רגלים אין בתכליתו הראוי, אפילו שיש לו כל ראשי האיברים, מכל מקום אין השלימות רק על כללות האדם עם הרגלים, כמו כן אפילו הצדיקים אין שלימותן רק מתוך כללות ישראל".

נמצא לפי זה כי עבודת האבות הקדושים היא לתקן מה שגרם אדם הראשון בחטאו, שנשרו כל הנשמות מקומתו ונפלו בתוך קומת אדם בליעל, והם קיבלו על עצמם לתקן את קומת אדם הראשון להחזיר שם את כל הנשמות. והנה בפרשתנו כתוב (דברים ח-א): "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות". ופירש רש"י בשם מדרש אגדה: "אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה". ואם כן השלמת העבודה של האבות הקדושים היא רק אחרי תיקון כל קומת הנשמות.

הנה כי כן מאחר שהדורות האחרונים משלימים את התיקון של הנשמות הנמוכות בעקבתא דמשיחא, הרי הם מזכים גם כן את האבות הקדושים שמשלימים בכך את התיקון של כל קומת הקדושה שנתקלקלה בחטא עץ הדעת, והרי זה בבחינת מה ששינינו בגמרא (סנהדרין קד): "ברא מזכי אבא", כי בזכות תיקון הבנים מקבלים האבות שכר על השלמת תיקון קומת הנשמות.

תיקון הדורות של עקבתא דמשיחא הוא בבחינת מרכיב קני המנורה

והנה מבואר ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (כוונת העמידה דרוש ו בברכת על הצדיקים) שהצדיקים האמיתיים אינם רוצים ליהנות מהשכר של אחרים, נמצא לפי זה כי האבות הקדושים אינם רוצים ליהנות מהשכר שהם מקבלים בעולם העליון על השלמת תיקון קומת הנשמות, בזכות העבודה של הדורות האחרונים בעקבתא דמשיחא, לכן את השכר שמקבלים האבות בעולם העליון הם מחזירים לישראל שהשלימו את התיקון.

שהרגלים צריכים אל הגוף והראש, כן הראש צריך אל הרגלים, שהם מעמידים כל הגוף ונשען עליהם".

האבות הקדושים מתעלים בתיקון הנשמות של עקבתא דמשיחא

בדרך המלך נלך לבאר בזה מה שמקשר הכתוב בין המצוות שהדורות האחרונים מקיימים בעקבתא דמשיחא: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם", למה שישמור לנו הקב"ה את הברית והחסד שכרת עם האבות הקדושים: "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך ואהבך וברכך" וגו'.

הביאור בזה כי הן אמת ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אולם מאחר שהדורות האחרונים של עקבתא דמשיחא משלימים בעבודתם את התיקון הכללי של כל קומת הקדושה של הנשמות, נמצא לפי זה כי בעבודתם הם מזכים לא רק את עצמם, אלא גם את הנשמות הקדושות מהדורות הקודמים שהן בראשו של אדם הראשון, שהרי כל הקומה עומדת על עקבי הרגלים, ובזכות תיקונם משלימים התיקון של כל הנשמות הכלולות בקומת האדם.

ויש להוסיף נקודה נפלאה על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת בהר קיא): כי ג' האבות הקדושים תיקנו את חטא עץ הדעת, וביאור הכוונה בזה שסללו בכך את הדרך לכל ישראל שגם הם יוכלו לתקן את חלקם בחטא עץ הדעת, לכן מבואר בגמרא (ברכות טז): "אין קורין אבות אלא לשלשה", כי כמו שהאב מוריש לבנו את כל אשר לו, כך הורישו האבות הקדושים כח לכל ישראל צאצאיהם לתקן את חלקם בחטא עץ הדעת.

הקדושים לתת את שכר מצוותם לישראל גם בעולם הזה.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה עמקו דברי חכמינו ז"ל שאמרו במדרש: "והיה עקב תשמעון וגו'. הלכה אדם מישראל שיש לו מנורה שעשויה פרקים פרקים מהו לטלטלה בשבת, כך שנו חכמים המרכיב קני מנורה בשבת חייב חטאת". רמזו לנו בזה שנשכיל להבין פירוש הכתוב "והיה עקב תשמעון", שבזכות תיקון הנשמות של הדורות האחרונים בעקבתא דמשיחא, הם בעצם מרכיבים את כל קומת הנשמה.

כי הן אמת שבעבודתם בקודש הם מתקנים רק את הנשמות שבעקביים בבחינת "מצוות קלות שאדם דש בעקביו", אולם מאחר שהם משלימים בכך להרכיב את כל קומת הנשמות, הרי זה כמי שמרכיב קני מנורה בשבת, כי אף שכל חלקי המנורה כבר היו קיימים, עם כל זה כיון שהרכיבים יחד להשלים את קומת המנורה, הרי הוא חייב משום שנחשב כאילו בנה דבר חדש בשבת, אם כן מרובה מדה טובה כי הדורות האחרונים המשלימים להרכיב את כל קומת הנשמות הרי זה כאילו בנו את כל הקומה.

הנה מה טוב ומה נעים לפרש בזה סמיכות הכתובים, כי הפרשה הקודמת מסתיימת: "ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם". ופירש רש"י: "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", כי שכר מצוה בעולם הזה אין. על כך אומר הכתוב: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה", אם הנשמות שהן בבחינת "עקב" של אדם הראשון יקיימו את כל משפטי התורה, "ושמרתם ועשיתם אותם", כמו שפירש ה"אוהב ישראל", "ושמרתם" על ידי שתשמרו שלא לצאת מקומת הקדושה, "ועשיתם אותם", תתקנו בכך את כל הנשמות בקומת הקדושה, מבטיח הכתוב: "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך", שישלם להם השכר של האבות הקדושים.

והביאור בזה כי מאחר שעל ידי תיקון הנשמות שבעקב הם מזכים גם את האבות הקדושים, שמשלימים את התיקון של כל קומת הנשמות מכף רגל ועד ראש, והרי לאבות עצמם יש שכר מצוות כי הם כבר בעולם האמת, הנה כי כן מאחר שאינם רוצים ליהנות מהשכר של הבנים, לכן ישמור הקב"ה את הברית והחסד של האבות

